

Teoreettiseen ajatteluun kannustava kasvatussosiologian oppikirja

Tapio Aittola (toim.): Kasvatussosiologian suunnannäyttäjät. Gaudeamus, Helsinki 2012. 397 s. ISBN 978-952-495-223-1

Kyseessä ei ole sisällöllisesti uusi kirja, vaan oleellisesti täydennetty versio Tapio Aittolan aiemmin toimittamasta kirjasta Kasvatussosiologian teoreetikoi-ta, 1999. Uutta nimeä voi pitää vanhaa onnistuneempänä, sillä harva varmaan ajattelee vaika-pa Adornoa, Habermasia tai Foucault'ta ensisijaisesti kasvatussosiologian teoreetikoina;

suunnannäyttäjiksi he sopivat paremmin.

Uudessa kirjassa on noin 400 sivua, edeltäjässä oli 250. Artikkeleita on nyt enemmän, ja kirjassa on myös sekä prologi että epilogi. Uutta on sekin, että kirja on jaettu viiteen osaan: Uuden kasvatussosiologian juuret ja vakiintuminen (Mannheim, Berger & Luckmann, Young), Kasvatuksen ja koulutuksen reproduktioteorioita (Althusser, Bernstein, Bourdieu, Willis), Kriittisen teorian perillisiä (Adorno, Habermas, Ziehe), Pedagoginen mikrovalta ja feministinen orientaatio (Foucault, Skeggs, bell hooks) ja Kriittisen pedagogiikan anti (Giroux, Brookfield). Kaikki tarkastellut tutkijat eivät ehkä aivan mutkattomasti sovi saamaansa luokitukseen. Jaottelu toisaalta erottaa sellaisiakin ajatussuuntauksia, joilla voi olla paljonkin yhteistä. Joka tapauksessa jaotus selkiyttää kirjan rakennetta ja parantaa sen toimivuutta oppikirjana. Se toimii myös jonkinlaisena perusteluna esiteltävien tutkijoiden valinnalle. Kun tällaisessa yhteydessä tavataan kysyä, miksi joku on valittu ja toinen jätetty sivuun, toimittaja itsekin valittaa Paulo Freiren ja Peter McLarenin puuttumista: halukkaita kirjoittajia ei löytynyt.

Osa aiemmin julkaistuista artikkeleista on jokseenkin alkuperäisessä muodossaan, joita-

kin on päivitetty. Esimerkiksi Rauno Huttunen on liittänyt Althusser-tekstiinsä lyhyen tarkastelun Jacques Ranciéren strukturalismikriittistä. Uusista artikkeleista Tapio Aittolan katsaus Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin konstruktivistiseen ajatteluun ja Jürgen Matthiesin Adorno-esittely ovat tarpeen oppikirjan raken-teenkin kannalta, vahvistamaan kasvatussosiologian juurien ja kriittisen teorian tarkastelua. Muut uudet artikkelit liittyvät uudempaan tutkimukseen. Sirpa Lappalainen kirjoittaa Beverley Skeggsistä, jonka luokanäkökulma, sukupuoleen liitettyä, on tervetullut lisä teokseen. Useille opiskelijoillehan luokka-sana näyttää tuovan mieleen vain koulun ja luokahuoneen, ja olihan termi jokin aika sitten kovasti epämuodikas sosiologiassakin. Marjo Vuorikoski esittelee bell hooksia ja tämän osallistavaa pedagogiikkaa, jonka tavoitteena on tasa-arvoinen oppimisyhteisö. Kummassakin artikkelissa tuodaan myös tarkasteltavia näkökulmia Suomen oloihin ja esitetään esimerkkejä kotimaisesta tutkimuksesta. Aiemmas-sa kirjassa kriittistä pedagogiikkaa edusti vain Henry Giroux; uudessa laitoksessa mukaan on tuotu Stephen Brookfield, josta Juha Suoranta ja Olli-Pekka Moisio kirjoittavat selkeästi ja asiantuntevasti. Oppikirjassa olisi ehkä voinut hiukan tar-

kemmin pohtia frankfurtilaisen kriittisen teorian ja amerikkalaisen kriittisen pedagogiikan yhteyksiä, joita löytynee, vaikka sekä Giroux että Brookfield ovat ilmeisesti saaneet vaikutteita enemmän esimerkiksi Marxilta kuin Frankfurtin suunnalta.

Uudet artikkelit ovat hyvä lisä teokseen, ja parhaimmillaan ne välittävät kirjoittajiensa aidon kiinnostuksen tai jopa innostuksen, mitä voi sanoa koko kirjastakin. Myönteinen, koko kirjaa koskeva pyrkimys on myös kytkeä tutkijat ja teemat kotimaiseen tutkimukseen. Uutta kirjassa ovat lisäksi toimittajan prologi ja epilogi. Aittola tarkastelee tiiviissä prologissaan ensin kasvatussosiologian kehitystä paljolti kotimaisesta perspektiivistä, osin omakohtaisestikin, ja pohjustaa sitten kirjan artikkeleita esitellen ja vertailen tarkasteltavia oppisuuntia. Hän esittää mielenkiintoisen havainnon, että kasvatussosiologiassa on menossa uudelleen organisoituminen, jossa ”monet teoreetikot liittävät itsensä mielellään johonkin laajempaan ryhmittymään tai ajatussuuntaukseen” (s. 19). Lyhyessä epilogissa ohjataan tavoittelemaan sosiologista ajattelutapaa ja kannustetaan jatkamaan opiskelua alkuperäisteksteihin tai uusiin tutkimuksiin tutustumalla. Nämä tekstit lisäävät osaltaan kirjan käyttökelpoisuutta oppikirjana.

Kasvatussosiologian teoreetikoita -teosta on paljon käytetty oppikirjana. Uusi kirja on siitä selvästi parannettu versio, joten sitä voi hyvin suositella sosiologian ja kasvatustieteen opintoihin, myös opettajankoulutukseen, avartamaan näkemystä ja kannustamaan laaja-alaiseen teoreettiseen ajatteluun.

Timo Järvikoski